

Nr 25

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner angående frivillig särbeskattning.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande motioner, nämligen

1) motionen II: 480 av fru *Kristensson* och herr *Hedin*, vari hemställts, att riksdagen beslutar att taxeringsmyndighet från och med 1968 års taxering — utan ansökan från skattskyldig — skall särbeskatta makar i de fall detta leder till lägre skatt och att vederbörande utskott utarbetar härför erforderliga författningsändringar; samt

2) motionen II: 803 av herrar *Hedin* och *Nordstrandh*, vari hemställts, att riksdagen beslutar att förordningen den 21 maj 1965 om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar (nr 153) skall, i vad avser 1967 års inkomsttaxering, äga tillämpning beträffande sådana skattskyldiga som inger ansökan härom senast den 1 juli 1968 och att vederbörande utskott utarbetar förslag till härför erforderlig författningstext.

Enligt *gällande bestämmelser* skall makar samtaxeras. Med makar likställs i beskattningshänseende vissa ogifta, som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden. Allmän förutsättning för samtaxering är att makarna varit gifta vid beskattningsårets ingång och levt tillsammans under större delen av beskattningsåret. Makarna anses ha levt tillsammans under större delen av beskattningsåret även om ena maken avlidit under förra hälften av detta år (65 § kommunalskattelagen — KL). Den omständigheten att makar samtaxeras påverkar vid inkomstbeskattningen deras rätt till avdrag i åtskilliga hänseenden. Härvidlag innebär bestämmelserna i stort sett att de är berättigade till olika schablonavdrag och ortsavdrag med dubbelt så stort belopp som ensamstående skattskyldiga. För beräkningen av inkomsten i viss förvärvskälla finns en regel, som berör faktisk sambeskattning, dvs. då ena maken arbetat i andra makens jordbruk eller rörelse. Stadgandet anger att avdrag inte får ske för bl. a. värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller hans make (20 § KL). Vid samtaxering taxeras vardera maken för sin inkomst och mannen därjämte för boets gemensamma inkomst. Kommunal inkomstskatt beräknas för vardera maken på hans beskattningsbara inkomst. Statlig inkomstskatt däremot beräknas på det sammanlagda beloppet av makarnas beskattningsbara inkomster och fördelas mellan makar-

na efter förhållandet mellan deras beskattningsbara inkomster. Olika skatteskalor gäller för makar och ensamstående. I skatteskalorna är den s. k. tudelningsprincipen i viss omfattning inbyggd. Med tudelning avses, att makars skatt motsvarar skatten för två ensamstående med vardera hälften av makarnas sammanlagda inkomster. Tudelning gäller intill 24 000 kr. sammanlagd beskattningsbar inkomst för makarna, motsvarande en årsinkomst av ca 34 000 kr.

Folkpensionsavgift skall för år 1968 utgå efter 4,5 % av den beskattningsbara inkomsten dock med högst 1 350 kr. samt fr. o. m. 1969 efter 5 % med högst 1 500 kr. Maximum gäller både för ensamstående och för makar gemensamt.

Samtaxering av makar och därmed likställda skattskyldiga sker även vid förmögenhetsbeskattningen.

Genom ansökan om särskild skatteberäkning kan två makar, som båda förvärvsarbetar, fr. o. m. 1967 års taxering undgå högre sammanlagd skatt än de skulle ha haft som ogifta med samma inkomster (s. k. negativ sambeskattningsseffekt). Reglerna om sådan skatteberäkning återfinns i förordningen den 21 maj 1965 (nr 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar och innebär i huvudsak följande. Samtaxerade makar och med dem i beskattningshänseende jämställda sammanlevande skattskyldiga, vilka båda haft arbetsinkomst, skall efter särskild ansökan kunna få skatten på arbetsinkomsten beräknad som om de blivit särtaxerade för denna inkomst. Ansökan skall göras av båda makarna eller en av dem hos den lokala skattemyndigheten i hemortskommunen senast den 1 juli under taxeringsåret. Har taxeringsnämnden inte följt makes självdeklaration vid taxeringen till statlig inkomstskatt eller har nämnden åsatt make som inte lämnat självdeklaration sådan taxering, får ansökan om särskild skatteberäkning göras hos den lokala skattemyndigheten senast den 15 augusti under taxeringsåret. Om prövningsnämnd ändrat taxeringsnämnds beslut i fråga om taxering till statlig inkomstskatt eller som första instans meddelat beslut om sådan taxering får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten inom två månader från det taxeringen vunnit laga kraft. Om make eftertaxeras till statlig inkomstskatt får ansökan om särskild skatteberäkning göras inom två månader från det eftertaxeringen vunnit laga kraft.

Den särskilda skatteberäkningen avser endast statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift och skall verkställas av den lokala skattemyndigheten, sedan taxeringen i vanlig ordning bestämts av vederbörande taxeringsnämnd. Till arbetsinkomst hänföres inkomst av tjänst — med undantag av periodiskt understöd — samt inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Rätt till särbeskattnings föreligger dock inte vid s. k. faktisk sambeskattnings. Inkomst av annan fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet eller kapital

skall vid skatteberäkningen behandlas som arbetsinkomst endast om det sammanlagda beloppet av makarnas sidoinkomster inte överstiger 1 000 kr. Till grund för särbeskattningen skall ligga en beräkning av arbetsinkomstens nettobelopp, efter frånräknande av allmänna avdrag, ortsavdrag m. m. Skatteberäkningen sker på sådant sätt, att skatten på arbetsinkomsten beräknas för vardera maken för sig med tillämpning av den för ensamstående gällande skatteskalan. Även folkpensionsavgiften beräknas enligt de för ensamstående gällande grunderna. Skatten på makarnas sidoinkomster drabbas emellertid av samma progressiva beskattning som vid samtaxering enligt huvudregeln.

Till stöd för yrkandet i *motionen II: 480* anför motionärerna att skattemyndigheterna bör ha skyldighet att på eget initiativ pröva huruvida särbeskattning leder till ett för de skattskyldiga bättre resultat än sambeskattnig. Om så är fallet bör särbeskattning äga rum ex officio. Deklarationsblanketten bör kompletteras så, att skattskyldig som önskar särbeskattning även i det fall detta skulle leda till högre skatt får markera detta med ett kryss i därför avsedd ruta. I avvaktan på förslag till en familjeskattereform anser motionärerna den föreslagna förenklingen av reglerna för frivillig särbeskattning motiverad och den bör genomföras så att den kan tillämpas redan fr. o. m. årets taxering.

I *motionen II: 803* påpekar motionärerna att bestämmelserna om frivillig särbeskattning inte blev kända av alla skattskyldiga första året bestämmelserna skulle tillämpas. Många skattskyldiga upptäckte för sent att de skulle haft fördel av en särtaxering och att de skulle ha ingivit ansökan senast den 1 juli 1967. Motionärerna anser det därför naturligt att berörda skattskyldiga får möjlighet att i efterhand bli särtaxerade vid 1967 års taxering. Förutsättning härför bör vara att ansökan om särskild skatteberäkning inges senast den 1 juli 1968.

Utskottet

Genom beslut av 1965 års vårriksdag infördes med tillämpning fr. o. m. 1967 års taxering möjligheter till frivillig särbeskattning. Reglerna härom återfinns i förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar (SFS 1965: 153). Samtaxerade makar och med dem i beskattningshänseende jämställda skattskyldiga, vilka båda haft arbetsinkomst, kan få skatten på arbetsinkomsten beräknad som om de blivit särtaxerade för inkomsten. Den särskilda skatteberäkningen avser endast statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift. Syftet med den frivilliga särbeskattningen är att upphäva den **s.k. negativa sambeskattnings**effekten, d. v. s. att två makar, som båda

förvärvsarbetar, får högre sammanlagd skatt än de skulle ha haft som ogifta med samma inkomster.

Ansökan om särskild skatteberäkning skall göras av båda makarna eller en av dem senast den 1 juli under taxeringsåret. Om taxeringsnämnd inte följt makes självdeklaration vid taxeringen till statlig inkomstskatt eller om nämnden åsatt make, som inte lämnat självdeklaration, sådan taxering, får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten senast den 15 augusti under taxeringsåret. Om prövningsnämnd ändrat taxeringsnämnds beslut vid taxering till statlig inkomstskatt eller som första instans meddelat beslut om sådan taxering, får ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten inom två månader från det taxeringen vunnit laga kraft. Samma tidsgräns gäller vid eftertaxering till statlig inkomstskatt.

I motionen II: 480 yrkar motionärerna att taxeringsmyndighet fr. o. m. 1968 års taxering ex officio skall särbeskatta makar i de fall detta leder till lägre skatt. Till stöd härför åberopar de att den frivilliga särbeskattningen fått en större omfattning än beräknat och att därför en sådan reform av reglerna för frivillig särbeskattning måste anses motiverad.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att allmänna skatteberedningen i sitt betänkande (SOU 1964: 25) skisserade ett system för frivillig särbeskattning, när båda makarna har förvärvsinkomst och sambeskattning av dem leder till högre skatt. Därvid diskuterades också frågan om särbeskattningsreglerna borde tillämpas ex officio av myndigheterna. Utredningen fann vissa skäl tala för en sådan ordning men förordade likväl att särbeskattning inte skulle ske annat än på initiativ av den skattskyldige. Till stöd härför åberopade utredningen att ett ex officioförfarande skulle medföra ett väsentligt och onyttigt merarbete i alla de fall, där först efter omständliga uträkningar kunde konstateras att särbeskattningen var ogynnsam. Till detta kom att en make vid särbeskattning kunde påföras högre skatt än vid sambeskattning trots att den sammanlagda skatten för makarna blev lägre och att en särtaxering ex officio knappast kunde anses lämplig i fall av söndring i äktenskap och liknande. I prop. 1965: 84 med förslag till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar fann chefen för finansdepartementet i likhet med allmänna skatteberedningen övervägande skäl tala för att tillämpningen av frivillig särbeskattning gjordes beroende av särskild ansökan. Bevillningsutskottet hade i sitt betänkande 1965: 30 ingen erinran mot propositionen i denna del.

Det ansökningsförfarande som nu tillämpas förorsakar de lokala skattemyndigheterna ett avsevärt arbete. Detta belyses av uppgifter, som fögderidirektören i Stockholms fögderi nyligen lämnat i en facktidskrift. Antalet i rätt tid i Stockholm ingivna ansökningar, avseende 1967 års taxering, utgjorde ca 18 000, varvid som ansökan även godtogets yrkande i den allmänna

självdeklarationen om särbeskattning. 76 ansökningar inkom efter ansökningstidens utgång. Vid kontroll mot deklARATIONERNA visade det sig att ca 70 % av ansökningarna var felaktigt eller ofullständigt ifyllda. Granskningsarbetet krävde ca 2 300 timmar av assistentpersonal och gav till resultat att särbeskattning skedde i ca 17 000 eller i 93 % av samtliga ansökningsfall. Ett ex officioförfarande skulle enligt utskottets mening f. n. innebära en ytterligare belastning på skattemyndigheterna som inte står i rimlig proportion till de skattelättnader som lagstiftningen är avsedd att medföra. Utskottet vill erinra om att debiteringen i Stockholm i 75 % av ansökningsfallen kunnat göras med ADB. Därvid torde ca 4 000 arbetstimmar av biträdespersonal ha inbesparats. Som villkor för tillämpning av ADB har hittills bl. a. gällt att de skattskyldiga varit mantalsskrivna på samma fastighet, att de haft debetsedelnummer i löpande följd och att de saknat sidoinkomst. Enligt vad utskottet under hand erfarit kan den framtida utformningen av ADB-systemet komma att möjliggöra en ex officiotillämpning av förordningen om frivillig särbeskattning. Avslutningsvis vill utskottet erinra om att det nuvarande systemet för frivillig särbeskattning utgör ett provisorium i avvaktan på en definitiv lösning av frågan om familjebeskattningen. Det av motionärerna aktualiserade problemet kan således komma att lösas i ett större sammanhang. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen II: 480.

Motionärerna i motionen II: 803 yrkar att förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar skall i fråga om 1967 års taxering äga tillämpning på sådana skattskyldiga som inger ansökan senast den 1 juli 1968. Motionärerna motiverar yrkandet med att många skattskyldiga vid tidpunkten för avlämnande av 1967 års deklARATIONER inte kände till förordningen om frivillig särbeskattning.

Utskottet vill inte bestrida att åtskilliga skattskyldiga, som vid 1967 års taxering skulle ha gynnats av särbeskattning, underlåtit att i rätt tid ansöka därom. Detta får enligt utskottets mening anses förvånande med tanke på den publicitet och information som förekommit dels vid reformens genomförande år 1965, dels vid ingången av år 1966 i anslutning till att centrala folkbokförings- och uppborðsnämnden utfärdade anvisningar till de lokala skattemyndigheterna för förordningens tillämpning vid debitering och jämkning av preliminär skatt, dels och inte minst vid tidpunkten för avgivande av 1967 års självdeklARATIONER. Även om de skattskyldiga underlåtit att inom föreskriven tid framställa yrkande om särskild skatteberäkning kan detta därför enligt utskottets mening inte sägas bero på bristande information från myndigheternas sida. Utskottet är därför inte berett att medverka till lagstiftningsyrkandet i motionen II: 803.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår

1) motionen II: 480

2) motionen II: 803

Stockholm den 14 mars 1968

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson (s), Einar Eriksson (s), fröken Ranmark (s), herrar Yngve Nilsson (h), Sundin (cp), Gösta Jacobsson (h), Lundström (fp), Paul Jansson (s), Arne Pettersson (s) och Tistad (fp); samt

från andra kammaren: herrar Brandt (s), Allard (s), Gustafson i Göteborg (fp), Vigelsbo (cp), Asp (s), Andersson i Essvik (s), Eriksson i Bäckmora (cp), fru Holmqvist (s), herrar Lothigius (h) och Öhvall (fp).

Reservation

av herrar *Yngve Nilsson* (h), *Gösta Jacobsson* (h) och *Lothigius* (h), vilka — under återopande av innehållet i motionen II: 480 — ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen II: 480 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t undersöker möjligheterna att genom skattemyndigheternas försorg bereda tillfälle till särtaxering för sådana äkta makar, för vilka särbeskattning skulle ge sammanlagt lägre skatt men vilka ej i behörig tid ingivit ansökan härom.